

KÖRKÉRDÉS

HATÁRTALANUL MAGYAR



Erdély, Segesvár, református templom (Alpár Ignác, 1887.). 1912.
Forrás: Fortepan. K.sz.: 86541

Fórián Andrea

ÍGY ÉLÜNK MI ÉRMELLÉKI REFORMÁTUS MAGYARKÉNT

Azt mondják, az ember tudattalan cselekedetei nagyban jelzik személyiségének rejtett motívumait. Amikor elkezdtem gépelni a címet, akkor érdekes módon hamarabb írtam le azt, hogy református, mint magyar. Tehát előbb vagyok református, mint magyar, még akkor is, ha bennem egy tizedmásodpercre sem szűnt meg a kettő együtt élni. Viszont egyáltalán nem fókuszáltam arra a jelzőre, hogy „határon túli”. Talán azért, mert utóbbi számomra nem is egy jelző, nem is egy bélyeg, hanem egy billog. Az a fajta billog, amit az állat bőrébe égetnek, hallani, ahogy serceg, és egy pillanatra érezni az égett hús szagát, az állat kikötözve tiltakozik, de ösztönösen érzi, hogy fölösleges minden ellenállás. Ezt a billogot immár 100 éve a bőrünkbe égették.

Lehet szépíteni, optimista, motiváló frázissal díszíteni, de leírni, hogy milyen érzés kisebbségben élni egy idegen országban: lehetetlen. Madách Imre szavai jutnak eszembe: „...az élet küzdelem, S az ember célja e küzdelem maga.” Itt szó szerint erről van szó, szinte mindennap, hiába köszöntött ránk a demokrácia, a 21. század. Egyre zavarosabbak az erőviszonyok, törvényhozóink és kisebbségi képviselőink soha nincsenek a helyzet magaslatán, nem lehet tudni, hogy aki ad, az mit vár el cserébe kimondatlanul is. Mikor vagyunk egy önzetlen cél eszközei, és mikor alattomos politikai machinációk „parasztjai” azon a bizonyos sakktáblán?

Emellett létezik egy olyan attitűd, amit nagyon sok magyar nemzetiségű, református vagy egyéb felekezetű testvéreimnél felfedezek, és ezzel soha, senki nem foglalkozik. Ez a jelenség hasonlít a Stockholm-szindrómához, amikor a bántalmazójával azonosul a bántalmazott. Ez jelen esetben abban mutatkozik meg, hogy a románoknak magyarként maximálisan megfeleljen az egyén. Példa: ha valaki rosszul fejezi ki magát az állam nyelvén, leghamarabb nem a románok fogják lehúzni a sárga földig,

hanem a románul kiválóan beszélő magyar anyanyelvű testvérek. Mindezt tapasztalatlából is mondhatom: kétnyelvű dokumentum elkészítésére kértek, ami többségében magyar anyanyelvűeknek szólt, magyar anyanyelvű, református testvér kért meg róla, és később rosszallását fejezte ki, amiért első helyre a magyar verziót tettem. A végleges változatban természetesen már megfordította.

Lehet, hogy ezek apróságok, de belőlem óriási értetlenséget váltanak ki, és korántsem azért, mert ellenérzéseim lennének a románokkal szemben.

Ám ha levesszük a fókuszot a „nagy freskóról”, ami általánosságban mutatja magyarságunk helyzetét, és közelebb megyünk egy-egy régióhoz, tájegységhez, és megnézzük, ott helyileg milyen gondokkal küzdenek, vagy épp milyen lehetőségeket élnek meg a református, magyar testvérek, akkor különböző lenyomatokat kaphatunk.

A magam tájegységére – Érmellékre – térve, mi hálásak lehetünk, mert bár szegényesen, de egy olyan tömbmagyarságban élhetünk, ami páratlan. A történelmi érmelléki tájegység egy 60 km hosszú sávot jelent 64 településsel,¹ amely közvetlenül a magyar határ mellett húzódik Nagyvárad irányából Szatmárnémeti felé, s elmondhatjuk, hogy ez a kistérség a Partium legmagyarabb része. Közel 70 000 magyar él itt!²

Felekezeti eloszlás szerint a mai Érmelléki Református Egyházmegye pedig egy tömb református térség – egy-két kivételtől eltekintve szinte csak mi, reformátusok viseljük a tájegység nevét, mint intézménynévvel sehol máshol nem lehet vele ma már találkozni. Emellett jelen vannak a római katolikus, görögkatolikus, ortodox és egyéb protestáns (baptista, adventista, Jehova tanúi) felekezetek.

Nagyon szeretem a régi történeteket. Több olyat ismerek, ami vallási konfliktusokról szól. Furcsán hangzik, de ez számomra betekintést ad abba a mentalitásba, ahogyan éltek, ahogy kiálltak magukért, meggyőződésükért elődeink, bár ma már többnyire mosolygunk rajtuk. Az érmelléki ember hagyományosan kálvinista. Ezen a tájegységen örökös ellentét húzódott a kálvinisták és a római katolikusok között, aminek a gyökere valahova a reformáció utáni ellenreformáció korszakára tehető. De biztos vagyok benne, hogy az alapokat akkor sem ismerték pontosan az emberek.

A vegyes felekezeti falvak is úgy épültek be, hogy mindenki az övéi köré építkezett, a falu egyik részén a katolikusok, a másik részén a reformátusok. Például Székelyhídon (valamikor az Érmellék központi települése, ma már kisváros), a dombon, a „Felsővároson” a katolikusok, míg a lápos, sík részen, a „Szíkon” a reformátusok éltek. Ha tűz volt a Felsővároson, akkor a Szíkról bizony nem kaptak segítséget a tűzoltáshoz a reformátusoktól. Szalacson („az 1000 pince faluja” szlogen után lehet ismerős az olvasónak) talán még ma is verés annak a fiatalembernek a jutalma, aki református létére egy katolikus lányt kér fel táncolni a bálban.

Hála Istennek ma már ezek a konfliktusok elsimultak, és egyházi néprajzi gyűjtésben lenne a helyük, amelyet anekdotázva mesélnének az idősek, amíg van kinek,

¹ BENEDEK Zoltán: *Érmellék*, Orosháza, Hélios Kiadó, 1996.

² VERES Valér: Népszámlálás 2011, A népességszám, foglalkozásszerkezet és iskolázottság nemzetiség szerinti megoszlása Romániában, *Transylvanian Society (Erdélyi Társadalom)*, 11. évfolyam, 2013/2, 23–54.

és van mit. Ugyanis személy szerint félttem mindazokat a „kincseinket”, amelyeket ha nem őrzünk meg, egyszerűen eltűnnek, beolvadnak. Írom ezt úgy, hogy továbbra is hangsúlyozom, mi itt szerencsés helyzetben vagyunk, mert közel 100 km-t lehet utazni, úgy, hogy csak színmagyar falvakat találunk, és szinte egyáltalán nem kell megszólalni románul – viszonylag szabadon használhatjuk anyanyelvünket!

Egy olyan „mentsvár” számunkra ez a környezet, amelyet kötelességünk értékelni, megtartani és megélni. Utóbbi azért kiemelten fontos, mert a ma embere hajlamos önmaga megvalósításának kergetése közepette elfelejtkezni, hogy elveszti, mi több elkótyavetyéli azokat az értékeket, amelyekből épp önmaga tudna lenni: anyanyelvét, nemzetiségét, történelmét, irodalmát, hagyományait, szülőföldjét, hitét.

Elavult értékek lennének? Nem hinném!

Ugyanis ez a tájegység olyan embereket adott a nemzetnek egy-két évszázaddal ezelőtt, akiknek – ha bevalljuk, ha nem – mai napig táplálkozunk szellemi hagyatékaiból.

Csak néhány nevet említenék meg, elsőként azokat, akikhez egyáltalán nem kell magyarázat: Ady Endre (Érdmindszent), Kölcsey Ferenc (Szödemeter), Kazinczy Ferenc (Érsemjén).

De mondhatnám Irinyi Jánost (Albis), a zajtalan foszforos gyufa feltalálóját, Fráter Lórándot (Érsemjén), a nótaszerzőt, akinek neve a „nótáskapitány” jelzővel fonódott össze, Fényes Eleket (Csokaly), akinek hagyatéka mai napig „bibliaként” szolgál a néprajzkutatók körében, Csiha Kálmánt (Érsemjén), 1990–2000 között az Erdélyi Református Egyházkerület püspökét, költőt, memoáírót. Talán csak „véletlen”, hogy a felsoroltak közül mindenki hithű református volt...

Mindezzel csak karcoltuk a felszínt. Felsorolhatnék még rajtuk kívül legalább húsz-harminc nevet, akik jelentős és jegyzet tudományos, technikai, irodalmi értéket hagytak hátra. Amiből – ahogy fentebb említettem – a ma embere is „táplálkozik”, csak épp lehet, nem tud róla. Ezek számomra óriási értéket képviselnek, szinte kötelességemnek érzem, hogy nap mint nap gazdálkodjak velük, lehetőségeim függvényében, s ha mindenki csak egy kicsit tekintené környezete értékeit önmagáénak, akkor a kollektív tudat egysége is képes lenne megszilárdulni, stabil maradni.

Nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a kollektív tudat megszilárdítására, az egymásra utaltság felismerésére nekünk, „kisembereknek”, az egyénnek, egyháztagoknak, nemzettagoknak óriási szükségünk van. Csak még nem jutottunk el arra a szintre, ami – Szilágyi Domokos szavaival – „az egymásra-utaltság legmagasabb fokon szervezett formája”.³ Mert mindig mindenhol jön felénk a befolyásolás különféle anamorfózisa, ha máshonnan nem, emberi mivoltunkból, egónkból, ami az „egymásra-utaltság” fogalmát folyamatosan valami megalázó, lekicsinylő, pejoratív jelzővel kapcsolja össze. Pedig ha végiggondoljuk, egyáltalán nem az.

Tudatosan kell azon dolgozni, hogy a fókusz a múltban gyökerező értékeken, ne pedig a múltban gyökerező sérelmeken tartsuk. Utóbbiak rendkívül károsan hatnak identitásunkra. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy ne tegyünk semmit, hagyjuk

³ SZILÁGYI Domokos: Bartók Amerikában, *istenesversek.hu*, 2020. 04. 18. URL: <https://www.istenesversek.hu/szilagy-domokos-bartok-amerikaban/> Utolsó letöltés: 2020. 05. 18

magunkat beolvadni és eltűnni, de sok esetben azok, akik tehetnének, inkább a fent említett manipulatív és hangulatkeltő módszerhez nyúlnak, amelyekre, jól tudják, fogékonyak vagyunk.

Mi, Érmelléken, elmondhatjuk, hogy könnyebben éljük meg mind református hitünket, mind magyarságunkat, mint egy olyan régióban, ahol a román hatalom, mentalitás valóságosan testközelben van, gondolok itt a szórványterületekre vagy azokra a tájegységekre, amelyeken egykor sikerebb volt a betelepítés.

Ami számomra szomorú, hogy általában ránk nem kíváncsi senki. Az anyaországok vagy bárhonnán a külföldről érkezők, ahogy belépnek Ártándnál a határon, „Erdélyben vagyunk!” felkiáltással robognak is rajtunk keresztül. Pedig tőlünk Erdély minimum 150 km-re kezdődik. Emiatt is tettem örömmel eleget a *Sárospataki Füzetek* felkérésének.

Gönczy Anna

ELSZAKÍTVÁ, MÉGIS EGYÜTT

Számomra Trianon – paradox módon – egyszerre jelent elszakítottságot és összetartozást. Elszakítottságot, mert több országban rekedtek ugyanannak a nemzetnek a tagjai, és összetartozást, mert néha olyan, mintha a szétszakított ország valahol mélyen mégis összekapcsolódna bennem.

Ezen gondolkodva eszembe jutott sok-sok emlék azzal kapcsolatban, hogy mikor éreztem magamban azt a büszkeséget, azt a felemelő érzést, amit ehhez a nemzethez tartozás adhat.

A dédszüleim szobájában volt egy térkép, amelyen a Trianon előtti Magyarország volt látható. Ahány alkalommal náluk voltam, a dédapámmal mindig leültünk a térkép elé, ő pedig mesélt... Tanított és magyarázott a nagyobb folyókról, városokról, országrészekről, megyékről, és arról, hogy ezek valamikor mind Magyarországhoz tartoztak. Persze, ez nem mondott nekem sokat kisiskolásként, de megjegyeztem a képet. Aztán ahogy nőtem, egyre nagyobb lett bennem a dac Trianon miatt. Főleg azért, mert nem szerettem az ukrán nyelvet, mégis kötelező volt órára járnom, tanulnom azt. Aztán jöttek a további igazságtalanságok, mint például az ukrán érettségi, amikor ugyanazt a tesztet kellett megírnom, amit az anyanyelvű diákoknak. Amikor a személyi igazolványomat készítettük, akkor meg nem akarták elfogadni a kérvényemet, mert a nevem után nem írtam oda – szláv módra – az apai nevemet. Mondhatnánk, hogy ez mégiscsak lázadás volt részemről, pedig nem, mivel én Debrecenben születtem, a születési anyakönyvem magyar, tehát hivatalosan sincs apai nevem.

Persze, fel lehet tenni a kérdést, hogy miért is élünk olyan helyen, ahol ilyen igazságtalanságok történnek az emberrel, ahol köztudottan nehéz megélni, s néhanapján nemcsak az egzisztenciális, de a nemzeti fennmaradásunk is kérdésessé válik. Nem tudok erre tudományo-

san elfogadható választ adni, azt viszont tudom, hogy ez a helyzetem milyen erősen kapcsol össze más határon túli magyarokkal.

Tizenhat évesen jártam először Kolozsváron. Nem tudok rá jobb kifejezést, mint-hogy szerelem volt első látásra. Ott és akkor elhatároztam, hogy visszajövök még ide. Ez meg is valósult, amikor Erasmus-ösztöndíjasként fél évet Kolozsváron éltem és tanultam. Részt vettem olyan eseményeken, melyekre egész életemben emlékezni fogok. Ilyen volt például az az októberi fáklyás felvonulás, amikor Mátyás szülőházától Dsida Jenő sírjáig vonult a tömeg, keresztül az egész városon. Kissé ijesztő, de felejthetetlen élmény volt úgy végigmenni a Házsongárdi temetőn, hogy csak a fáklyáink égtek. Ilyen felejthetetlen érzéseket váltott ki bennem az is, amikor március tizenötödikén népdalokat énekelve vonultunk végig Kolozsvár utcáin. Az egész környezet, az emberek körülöttem mind azt üzenték nekem, hogy itthon vagyok, itthon lehetek itt is. Persze, nem lehet kihagyni ebből a felsorolásból Sárospatakot. Mielőtt teológus lettem, többször is jártam Patakon. Megfogott a város hangulata, és eltöltött az a megfogalmazhatatlan érzés, ami ugyanazt üzenté: itthon vagyok. Ez is közrejátszott abban, hogy erre a teológiára jelentkeztem.

Ezek a helyek valahol mélyen összekapcsolódnak bennem. Ennek köszönhetően válik jelentőségteljessé egy út, amelyet két, számomra fontos hely között teszek meg. Ezek a helyek mind egy-egy életszakaszt, életérzést, családot, embereket, otthont is jelentenek nekem. Vegyesek az érzéseim, mert mindenhova kötnek nagy örömök és fájdalmak is, de azt hiszem, hogy ez az élet velejárója.

Hála tölti el a szívemet, ha arra gondolok, hogy mennyi emlékem van, mennyi élménnyel gazdagodtam. Ezek ugyan más-más országhoz kapcsolódnak, de összeérnek bennem, s talán éppen ezek által érzem leginkább, hogy magyar vagyok, és hogy milyen nagy is az a történelmi Magyarország.

Keserű az érzés, hogy akármerre indulunk, magyarokkal is találkozunk, akik egy-egy idegen országba szakadtak. Elszomorító, de megnyugtató is. Elszomorító, mert határok választanak el minket, de megnyugtató is, mert akármerre indulunk, esély van arra, hogy magyarul beszélő nemzettársainkkal találkozzunk. Erősít az a tudat, hogy mind magyarok vagyunk ugyanazokkal a küzdelmekkel, örömeikkel, törekvésekkel, feladatokkal. Határon túliak és anyaországiak. Hiszen közös a kultúránk, a történelmünk, a szokásaink, a nyelvünk. Végző soron egy néphez tartozunk, hiszem, nem véletlenül. Szerintem büszkének kell lennünk erre a múltra, és dolgoznunk kell azon, hogy jövő is legyen számunkra és az utánunk következő nemzedékek számára.

Mondhatnánk, hogy a fogalmazásom elején felsorolt történetek elég szubjektívek. Abból a szempontból igen, hogy ezek mind az én életeseményeim, élményeim. Viszont abból a szempontból nem, hogy valószínűleg minden magyarnak vannak hasonló emlékei összetartozásról és szétszakítottságról. Ebben rejlik igazán az erő: a közös élményeinkben és tapasztalatainkban, amelyek megmutatják, hogy nemcsak a múltunk az, ami közös, hanem a jelenünk is az, a jövőnk pedig azzá lehet.

Halász Teodóra

BELSŐMBE VÉSŐDÖTT ÖRÖK EMLÉK

Nekem Trianon az egész életemet meghatározó történés. Belsőmbé vésődött örök emlék. 21. században élő fiataloként az egy évszázada történt trianoni döntés a mindennapi valóságom! Mióta az eszemet tudom, mindennapjaim részét képezi a tudat, hogy volt Trianon. Identitásom része, hogy kárpátaljai református magyar vagyok, és ezt soha, semmi nem lesz képes kitörölni belőlem. Nem is szeretném ezt soha elfelejteni, ez is hozzám tartozik!

Teljesen magyarulakta kis faluban nőttem fel Kárpátalján. Számomra természetes volt, hogy szülőfalumban magyarul beszélnek, ahogy azokon a településeken is, ahol nagyszüleim élnek. Ugyanakkor a közeli városban már nem mindenki értette meg, amit mondani akartam. Azzal is tisztában voltam mindig, hogy lehet, csúnyán fognak rám nézni bizonyos helyeken, ha magyarul szólok meg. Tehát a békediktátum következményei számomra nem egy történelemóra anyagát képezték, melyről az iskolában kell felvilágosítania a tanárnak, mert Trianon valósága körülvelt, körülvesz. Úgy látom, hogy Kárpátalja minden zezugát átította. Habár e téma nem képezi konkrétan a mindennapi beszélgetéseink részét, mégis állandóan megjelenik párbeszédeinkben, gondolatainkban, életünkben – tudattalanul is. Szembesülünk vele, amikor olyan korlátokba ütközünk, melyeket közvetlenül vagy közvetetten okozott. Kiábrázolódik olyan emberi sorosokban, melyek akár másként is alakulhattak volna. Nem egyszer hallottam, amikor emberek fájdalmas mondanójuk végére odaszúrták a félmondatot: „...ez is másként lenne, ha nem lenne Trianon!” Mert ez az igazság. Trianon nemcsak volt, hanem még most is van. Az 1920-ban történt döntések és események óta folyamatosan „van Trianon”. Az eddig felnőtt összes nemzedék életét szervesen meghatározta, beleértve dédszüleim, nagyszüleim, szüleim, testvéreim életét – és az enyémet is.

Az életnek csak nagyon kevés olyan területe van, amelyen ne érzékelnénk azokat a változásokat, amelyeket ez a diktátum hozott. Hiszen, ha bemegyünk a boltba, készíteni kell magunkat, hogy ott egy számunkra idegen nyelven tudunk kenyeret kérni az eladótól. Hivatalos ügyeinket kizárólag ukrán nyelven intézhetjük, kórházi vizsgálatok alkalmával ezen a nyelven beszél velünk az orvos. Az iskolában nemcsak a magyar ábécét kell elsajátítanunk, hanem az ukránt is, és nemcsak a magyar nyelvet kell anyanyelvi szinten tanulnunk, hanem az államnyelvet is – kellene. Ehhez a helyzethez az évtizedek során minden kárpátaljai magyar kénytelen volt alkalmazkodni, ám nem mondhatnám, hogy ez mindig zökkenőmentesen sikerül. Úgy gondolom, hogy sok sebet okoz ez az emberekben. Számomra az egyik legnagyobb nehézséget az iskolai keretekben folyó kötelező ukrán nyelv tanulása jelentette. Az államnyelv oktatása azon a feltételezésen alapul, hogy azt országszerte – még egy magyar nyelvű iskolában is – mindenki anyanyelvi szinten beszéli. Ebből kifolyólag persze nem tudtuk ezen a fokon elsajátítani, hiszen az iskolában rögtön mondatelemzéssel kezdtünk, mintha tudnánk ukránul beszélni, amikor még a legalapvetőbb megszólalásokra sem voltunk képesek e nyelven. Az órákon szerzett kudarcok csak azt az érzést erősítették bennem már gyermekként, hogy nem tudok helyt állni ebben a helyzetben. Ez a tapasztalat elsősorban az önértékelésemet gyengítette, hiszen azt az érzést ültette el és erősítette bennem, hogy nem vagyok képes egy olyan feladat elvégzésére, amelyet elvárnak tőlem. Ezek az érzések nem csak bennem, hanem sok más gyerekben is karoghattak itt, Kárpátalján.

Úgy gondolom, hogy a trianoni döntéseknek számos negatív következménye volt az emberek életében. Ezek a hátrányok sokszor dühöt ébresztenek az emberek szívében. Hiszen ez olyan dolog, mintha valamit elloptak volna tőlünk még születésünk előtt, vagy mintha valamit kiszakítottak volna kezeinkből, ami pedig a miénk volt. Földünkre, mely évszázadok óta magyar föld, rá akarják bizonyítani, hogy sohasem volt az, és hogy saját hazánkban mi vagyunk az idegenek. Viszont úgy gondolom, hogy e fájó érzések mellett ott vannak a pozitívumok is, melyek kedvessé és széppé teszik számomra azt, hogy Kárpátaljáról származom.

Sok mindent tanított számomra az, hogy külhoni magyar vagyok:

Magyarságom tudatos megélését. Kárpátalján nem természetes az, hogy valaki magyar, hiszen itt vegyesen élnek különböző nemzetiségű emberek. Viszont én magyar vagyok, mely nemcsak azt jelenti, hogy magyarul beszélek és gondolkodom, hanem azt, hogy én magyar nemzetiségű vagyok! A magyar nyelv, irodalom, történelem, művészet az enyém is! Ezt kell képviselnem a legmegfelelőbb, legméltóbb módon, amennyire csak tudom.

Bátorságot és talpraesettséget. Ügyeink intézésénél vagy egy hétköznapi találkozásnál is előfordulhat, hogy nem értjük azt, amit a másik fél el szeretne mondani nekünk. Ilyenkor bátran és talpraesetten kell a helyzetet megoldani. Ez bizony fokozza az ember rátermettségét váratlan szituációkban. Gyermekkoromban történt meg, hogy a zeneiskolai vizsgám előtt találkoztam egy kislánnyal, aki ukrán nemzetiségű volt. Nem értettünk egymás nyelvén, mégis szerettünk volna néhány szót váltani, így

azzal a kevés szóval, amit angolul ismertünk, meg kézzel-lábbal, végül is sikerült „elbeszélgetnünk”. Ilyen helyzetek megtapasztalása – véleményem szerint – segít abban, hogy boldogulni tudjak az élet mindennapos kihívásaiban.

A találkozás öröme. Leírhatatlan érzés az, amikor találkozom egy másik országból érkező külhoni magyarral, hiszen ez egyedi és különleges, közös tapasztalati hátteret jelent. Különös módon annyira megértjük egymást azokkal az emberekkel, akik hasonló körülmények között nőttek fel, hogy számos helyzetben nem is kellenek szavak arra, hogy kifejezzük érzéseinket, gondolatainkat. Ezen kívül nagyon sok anyaországi embert is megismertem, és jó érzés az, hogy tudjuk, habár határok választanak el minket, mégis egyek vagyunk.

Hiszek abban, hogy Isten tervében nincsenek véletlenek, így azt gondolom, az sem véletlen, hogy külhoni magyarnak születtem. Azok a tapasztalatok, amelyeket emiatt éltem át, mind formáltak és formálnak engem.



Erdély, Nagybánya, Rákóczi tér (Piața Libertății), szemben a református templom. 1914.
Forrás: Fortepan. K.sz.: 95079

Őri Máté

HOSSZÚ AZ ÚT SZABADKÁRÓL SÁROSPATAKRA

Mire befejeztem a középiskolát Szabadkán, megerősödtem döntésemben, hogy teológián szeretnék tanulni, így keresgéltni kezdtem a Kárpát-medencei református egyetemek, lelkészképzők között. Egy internetes videóban hallottam részletesebben a pataki akadémiáról. Számomra megnyugtató volt arról értesülni, hogy sok határon túli hallgató jár ide, s nem kell attól félnem, hogy földrajzi hovatarozásom, állampolgárságom, kultúrámmal esetleg kirekesztenének, vagy bármi hátrátételt szenvednék. Sajnos félelmekre okot korábban mások már adtak: találkoztam előzőleg olyan emberekkel, akik bántottak, lenéztek, kiközösítettek azért, mert határon túli magyar vagyok. Így hát örültem, hogy találtam egy olyan helyet, ahol ettől nem kell, hogy féljek. Az intézményre rátalálva könnyű szívvel gondoltam, hogy már csak a szükséges papírok beszerzése, elrendezése maradt hátra. Aztán jöttek itt is a megoldásra váró nehézségek, akadályok. A szükséges dokumentumok beszerzése és lefordítása volt az egyik nem kis probléma. De ettől sokkal komolyabb és fájdalmasabb volt, hogy saját lelkipásztoromtól nem kaptam ajánlólevelet Patakra. Ez az időszak többször is gondolkodásra, Isten előtti megállásra készítette, hiszen az akadályokba ütközve kérdések és kétségek merültek fel bennem. Isten akar megállítani, vagy emberek próbálnak akadályozni? Próbátételek ezek, megoldásra váró feladatok, helyzetek vagy intő jelek, figyelmeztetések? Elhivatásomban megerősödve, végül a megszerzett dokumentumokkal és egy hivatalos püspöki ajánlólevéllel a dossziémban elindultam a felvételi vizsgára. Már a felvételi előtti nap estéjén útra keltünk, hogy időben Patakra érhessek, hiszen majd' ötszáz kilométer és egy országhatár (sőt, schengeni határ) átlépése várt ránk. Amikor a nemzetközi határhoz értünk – még mindig az emlékezetemben van, azt hiszem, egész életemben nem fogom elfe-

ledni –, legalább két kilométeres sorokban álltak az autók, és összesen tizenkét óránk volt, hogy időben megérkezzünk a felvételire. Négy és fél óra várakozás után, lassan minden reményt feladva, váratlanul csodálatos módon megindultak a sorok... Az a boldogság, ami akkor bennem volt, szavakkal le nem írható. Egyszeriben minden korábbi kétségem eltűnt, úgy éreztem, és ma is azt gondolom, hogy ott és akkor valami felülről való megoldásnak voltam részese, és onnantól kezdve biztosan érzem, hogy nekem a teológián van a helyem. Még hosszú öt és fél óra utazás után megérkeztünk az úticélunkhoz, s már „csak” a felvételi maradt hátra. Nem kevés megpróbáltatás, hosszú és kanyargós lelki és fizikai utak után most itt tanulok Sárospatakon. Úgy érzem, ez az a hely, ahol nincsenek határok. Határok nélkül vagyunk együtt Isten előtt, és határtalanul vagyunk magyarok.

Gyakran megkérdezik tőlem, mi a tervem a jövőre nézve. Itthon maradok, vagy hazamegyek? (Gyönyörű a magyar nyelv! Egyszerre hazám Magyarország és a Vajdaság!) Persze, magam is foglalkozom időnként a gondolattal, a jövővel. Ezt a súlyos kérdést mégis könnyű megválaszolni, sőt egyelőre el lehet engedni, hiszen „ember tervez, Isten végez”. Ahogy két évvel ezelőtt ide vezetett és áthozott a határon, bizonyosan tovább is vezet majd.

Emberi gondolataim és érzéseim persze kavarnak ezzel kapcsolatban. A szívem hazahúz Délvidékre. A szüleim, a barátaim, a szülővárosom, a közösségeim, úgy érzem, hazahívnak, hazavárnak. De nem beszélem jól a szerb nyelvet, ami nehézségeket és akadályokat jelenthet majd a későbbiekben. Magyarlakta településről, magyar faluból származom. Magyarul beszélünk otthon, magyar iskolákba jártam, magyar nyelven tanultam, magyarok a barátaim, magyarok a szomszédaink, magyar ember a boltosunk. Ha a nyelvi akadályokra gondolok, tudom, könnyebb lenne itt maradni Magyarországon. De rögtön eszembe jutnak azok az élmények is, amikor anyaországiai meglepődtek és megdicsérték, hogy milyen jól beszélem a magyar nyelvet, noha Szerbiában élek. Először nem is értettem. Legközelebb már bántott. Talán az bántott legjobban, hogy ilyenkor saját bőrömön tapasztalom: nem fáj mindenkinek Trianon. Vagy hogy sokan nem is tudják, nem is értik, nem is érdekli az emberek egy részét, hogy magyarok élnek, *élünk* a határok túloldalán, körben. Remélem, szükség lesz rám, remélem, lesz feladat, szolgálatom otthon. Emberi módon szólok: szeretnék visszatérni a Délvidékre.

Szerbiában sok nemzet tagjai élnek együtt, az emberek sok felekezethez tartoznak. Délvidéken a református egyház hirdeti az evangéliumot, és összetartja a magyar református közösséget. Itt az a tény, hogy református vagyok, egyben azt is jelenti, hogy magyar vagyok. A népszámlálás alkalmával öntudattal, büszkén és hálásan jelölöm meg nemzeti és vallási hovatartozásom. Mindkettő ajándék, amit Istentől kaptam.

Halász Dániel

A SZÓRVÁNYOK SZÓRVÁNYÁBAN

1983-ban születtem Szabadkán tanár és közgazdász szülők első gyermekeként, utánam még két húgom és két öcsém jött a világra. Édesapám, születésemkor, munka és család mellett beiratkozott a budapesti református teológia levelező tagozatára, mert szeretett volna az Istenről szóló tudománnyal mélyrehatóbban is foglalkozni. Bár nem készült lelkésznek, lelkészhiány miatt 1988-ban az akkori püspök megkérte, hogy vállaljon szolgálatot. Így öt-éves koromban leköltöztünk Dél-Bánságba, Hertelendyfalvára, a Kárpát-medence legdélebbi magyar református gyülekezetébe, mindössze 15 km-re Belgrádtól, az egykori Magyar Királyság, majd Osztrák–Magyar Monarchia határára. Ott nőttem fel, éltem át a délszláv polgárháborút és az 1999-es NATO-bombázást. Mivel mezőgazdász szerettem volna lenni, Magyarokanizsán a mezőgazdasági középiskolában érettségiztem, majd néhány évet a családi gazdaságban dolgoztam. A teológia gondolata már tinédzser korom óta foglalkoztatott, de csak 22 évesen adtam be jelentkezésemet a kolozsvári teológiára. Ott csak ősszel van a felvételi, s azon a nyáron találkoztam egy Sárospatakon végzett lelkésszel, aki feltette a kérdést: miért nem Sárospatakra megyek? Kérdése hatására jelentkeztem Patakra az augusztusi pótfelvételeire. Felvettek, megtetszett, és ottmaradtam. Különösen tetszett, hogy abban az időben a teológusok fele határon túli volt, és sokszor négy-öt ország útlevelével utaztunk (a határon túliaknak még nem volt magyar állampolgársága) Kárpát-medence-szerte egy gyülekezeti szolgálatra vagy kirándulásra. A határőrök sokszor csodálkoztak vegyes állampolgárságú csapatunkon, és emlékszem, amikor egyszer Kárpátaljára utaztunk, az ukrán határőr megkérdezte: „Ezt a szerbet meg hun szedték össze?” A teológia után két évig voltam segédlelkész Sátoraljaújhelyen, majd 2012-ben kerültem feleségemmel és akkor

még egyetlen gyermekünkkel (most már három van) ide, a délvidéki Maradékra, hiszen azzal a céllal mentem el a teológiára, hogy mindenképpen visszajövök Délvidékre szolgálni.

Szórványban nőttem fel, de egy még szórványosabb helyre, ahogy én nevezem, a „szórványok szórványába” kerültem, a szerémségi Maradékra. Egy olyan vidékre, amely egészen addig kívül esett a látószögemen. Nem ismertem a község és a gyülekezet jelenét, sem történelmét, sem az itteni emberek életét.

Ahhoz, hogy megértsük az itteni helyzetet, kicsit menjünk vissza a múltba, ahogy annak idején én is tettem.

A valamikori Szerém vármegye (amely egy kicsit átnyúlik a mai Horvátországba) a történelmi Magyarország déli határán található. Szerémséget a török előtti időkben kizárólag magyarok lakták. A törökök már a 15. század első felében nagy népirtást végeztek itt, így sokan északra és keletre menekültek, egyesek pedig bujdostak a Tarcál-hegységben.

Kevesen tudják, de erős volt errefelé a huszitizmus, s minden bizonnyal itt készült az első magyar nyelvű biblia, az ún. Huszita Biblia, melynek szerzői 1439-ben innen menekültek el Moldvába az inkvizíció elől.

Amikor sikerült a törököket kiszorítani az ország déli területeiről is, ez a vidék szinte teljesen lakatlan volt. Az anekdoták szerint a Tarcál-hegységben bujdosó magyarok azután összegyűltek, és alapítottak egy falut, aminek találó nevet adtak: „Maradék”. Később különböző népcsoportokat telepítettek erre a vidékre: németeket, szlovákokat, magyarokat és főleg szerbeket.

Ha ugrunk egyet az időben, az 1868-as horvát–magyar kiegyezés dátuma nagyon lényeges számunkra. Hiszen a Magyar Kormány ekkor adta oda az egész Szerém vármegyét a Horvát Királyságnak Fiume (ma Rijeka) városáért cserébe, hogy a magyaroknak is legyen tengerpartjuk. Ezért az itteni magyarság számára „Trianon” kicsit előbb megtörtént. Az itt élő emberek horvátosítása már ekkor elkezdődött, és bár Magyarország unióban volt a Horvát Királysággal, az itteni magyarok határon túlivá váltak. Ebben az időben kezdtek el szolgálni horvát ajkú plébánosok ezen a vidéken, még olyan falvakban is, ahol 100%-ban magyar volt a katolikusság, mint például Maradékon. Ez ellen tiltakozva 1897-ben az itteni atyafiak elmentek a hírhedt, német származású Strossmayer horvát római katolikus püspökhöz (aki egyben a horvát nacionalista párt elnöke is volt), hogy magyar papot kérjenek maguknak. „Inkább a kutyák ugassanak a templomban, minthogy magyar pap misézzen” – válaszolta a püspök. Ezen természetesen a magyar küldöttek felháborodtak, majd a következő vásárnap átmentek a szomszédos Beskára (egyesek szerint Budapestre akartak utazni a vasútállomásról), és felkeresték az ottani református lelkészt, aki magyarul és németül is prédikált, mivel gyülekezete kétajkú volt. A lelkész meginvitálta a maradékiakat az éppen akkor kezdődő magyar nyelvű istentiszteletre. Ők meghallgatták a prédikációt, és azt mondták: „Na, nekünk, ilyen pap kell!” Azután elutaztak Budapestre, hogy hangot adjanak kérésüknek, és az akkori református püspöknek, Szász Károlynak köszönhetően egy évvel később Maradékon is megalakult a missziói magyar refor-

mátus egyházközség, nagyobb részt az áttért katolikusokból, kisebb részt pedig az ide vándorolt református családokból.

Ezután Maradék lassan önálló egyházközséggé nőtte ki magát, és ez a folyamat más falvakban is megismétlődött. Az első világháború idejéből való egyházmegyei jegyzőkönyvek arról tanúskodnak, hogy szaporodtak a gyülekezetek: a mostani szérmérségi területen is öt-hat református lelkész szolgált, és mindegyik gyülekezetnek voltak szórványai. Ehhez képest jelenleg egyedül vagyok itt református lelkész, van egy szórványom, ahol 2016-ban eltemettem az utolsó reformátust. Ennek ellenére istentiszteleteket továbbra is tartunk, mert az ottani magyar katolikusoknak ez a „magyar mise”, és így havonta látogatom az 50 km-re lévő nyékincai gyülekezetet, ahol valamikor lelkész lakott, és a szomszédos falvakban is tartott istentiszteletet.

Trianon után felgyorsult az asszimiláció, és a mai napig folyik a magyarok horvátosítása, ami azért külön érdekes, mert Szerbiában élünk. Egy érdekes adat, hogy 1952-ben Szerémség területén 22 magyar iskola létezett, az 1980-as évek második felére pedig egy sem maradt. Néhány évtized alatt teljesen eltűnt a magyar nyelvű oktatás itt, Maradékon is.

Ez a helyzet várt rám, amikor idejöttem 2012-ben, nem ismervé az itteni állapotokat. Szembesültem azzal, hogy a gyerekek nagyobb része és a fiatalok egy része nem beszéli a magyar nyelvet. Egyrészt azért, mert már évtizedek óta nincs magyar nyelvű oktatás (bár néhány alkalommal megpróbálták újra indítani), másrészt azért, mert a rengeteg vegyes házasság révén a szülők sokszor már nem tanították meg gyermekeiket magyarul. Gyorsan rájöttem arra, hogy ha itt magyarul akarjuk hirdetni néhány évtized után is Isten Igéjét, akkor sürgősen tenni kell valamit. Nem értettem a pályázatokhoz, nem voltak ismeretségeim, és őszintén szólva eleinte azt sem tudtam, hol kezdjem a munkát.

Az elmúlt 122 évben sok lelkész megfordult és szolgált Maradékon, hosszabb-rövidebb ideig, én lettem a sorban a tizenhetedik. A gyülekezetnek előttem két évig nem volt lelkésze, nagyon vártak, és voltak bizonyos elvárásai is.

A Generális Konvent támogatásával 2013-ban sikerült beindítanunk hétvégi óvodánkat, melyet pénteken és szombatonként (15:30–17:00 között) tartottunk ketten a feleségemmel. Ezután a Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesülete jóvoltából először az egyik, majd mindkét napra kaptunk óvónénit, aki foglalkozott a gyerekekkel. Ugyanebben az évben indítottuk el az iskolabusz-programunkat is a Magyar Nemzeti Tanács segítségével, és így öt gyermek napi szinten utazhatott Újvidékre (30 km) a Petőfi Sándor Általános Iskolába. Ezután történt, hogy a magyar állam támogatásával 2014-ben a gyülekezeti termünkben mindennapos óvodát indítottunk, ahol a gyerekek a délelőttiakat töltik. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy nemcsak református gyermekek járnak ide, sőt a többség nem református, hanem főleg katolikus, de van ortodox és nazarénus vallású is közöttük. Azután, szintén állami segítséggel, 2015-ben beindult a helyi szerb iskolában egy összevont magyar alsótagozat, s azóta már két önálló első osztályt is indítottunk, tehát már csak ötödik osztálytól kell iskolabuszsal járniuk a gyerekeknek. A maradéki magyar osztály napközis foglalkozása az

egyházközség gyülekezeti termének emeleti helyiségében zajlik. Ezt a munkát szintén a Magyar Nemzeti Tanács támogatja.

A 2016-os évben sikerült befejezni a 2014-ben elkezdett tetőtéri vendégszobákat és az említett termet, ahol nem csak napközis, hanem egyéb más gyermekfoglalkozásokat is tartunk. A szobákat különböző rendezvények (táborok, ünnepek, programok) alkalmával használjuk, egyébként pedig turistacsoportoknak is kiadjuk, a bevételt pedig az itteni közösségi életbe forgatjuk vissza.

Évekkel ezelőtt kezdtük óvodaprojektünket. Az eredeti elképzelés alapján az intézmény a szórványközpontban működött volna, de sajnos politikai okok miatt akkor nem valósulhatott meg. Végül több mint két év huzavona után megkaptuk az építési engedélyt egy óvodaközpont felépítésére, melyet 2019 májusában kezdtünk el létrehozni. A munkálatok jelenleg is folynak az épületen, de pénzhány miatt nagyon lassan haladunk. A projekt költségeinek 90%-át szintén a Magyar Kormány Nemzetpolitikáért Felelős Államtitkársága finanszírozza a Bethlen Gábor Alapkezelőn keresztül.

Jelenleg itt tartunk. Őszintén szólva, amikor idejöttem, nem gondoltam volna, hogy ilyen mozgalmas életem lesz itt. Amióta itt vagyok, a munkatársi kör állandóan bővül, jelenleg heten vagyunk, de ha Isten megsegít bennünket, ősztől még két munkatárssal többen leszünk.

A trianoni évforduló tükrében összesítve azt mondom, hogy sokat veszítettünk. A 2011-es népszámlálás alapján majdnem négyezren vallották magukat magyarnak itt, Szerémségben. Ez az összlakosságnak mindössze 1%-a, de féltő, hogy a létszám azóta még inkább csökkent, hiszen 2001 és 2011 között 40 ezer magyarral lett kevesebb Vajdaságban, pedig csak ezután kezdődött az elvándorlási hullám a magyar állampolgárságnak köszönhetően, aminek ez az egy hátránya van, de ezen kívül rengeteg előnye.

Számomra ez a helyzet egy kihívás. Amikor idejöttünk, sokan óva intettek bennünket: nem lesz miből megélnünk, nem fogjuk jól érezni magunkat, stb. De isteni gondviselés, hogy itt lehetünk, és munkálkodhatunk az Ő dicsőségére. Hiszen látzik a fény az alagút végén, mert vannak sikerélmények. Most már nemcsak magyar általános iskolásaink vannak, hanem vannak olyanok is, akik magyar középiskolába járnak. Maradékon 1978-ban szűnt meg a magyar nyelvű oktatás, és addig is csak alsó négy osztály volt. Kevesen vagyunk magyar értelmiségiek itt, de reméljük, hogy számunk egyre növekedni fog. Ha kevesen is vagyunk, vannak lelkes és tenni akaró emberek. Ez az, ami éltet, és a hit által reményt ad a jövőt illetően, hogy nem fogunk elveszni és eltűnni, mint ahogy ezt sokan látják és jósolják, mondván: „Tiszteletes úr, mi itt meghalunk, és utánunk be lehet zárni a templomajtót.” Ez a veszély sok helyen jelen van a Kárpát-medencében. De úgy gondolom, hogy nekünk, keresztyéneknek imádkoznunk és dolgoznunk kell azért, hogy ez ne történjen meg. Sajnos sok közösségünk eltűnt a történelem folyamán, de mi a Mindenható Istenben hiszünk, aki számára nincs lehetetlen. A kérdés csupán az, hogy mi ezt el is hisszük-e. A példamutatás és egymás biztatása nagyon fontos. Fontosnak tartom a kapcsolatok kiépítését, ezért nemcsak mi fogadunk itt vendégeket a Kárpát-medence különböző területeiről,

hanem igyekszünk kirándulásokat szervezni az itteniek számára is. Így jutottunk el Kárpátaljára, Erdélybe és nemegyszer Magyarország különböző területeire, többek között Sárospatakra is. A gyermekeket, fiatalokat magyarországi táborokba küldjük, de ugyanígy határon túlról hívunk gyermekeket és fiatalokat a mi táborainkba is.

Trianon évfordulóját lehet tragédiának tekinteni, de keresztyénként sokkal inkább azt gondolom, hogy ez egy próbatétel számunkra. A kérdés, hogy népünk és nemzetünk vissza tud-e találni Istenhez. Én azért imádkozom, hogy ez megtörténjen. Jelenleg lehet, hogy zsugorodunk, de hiszem, hogy ez a tendencia egyszer megáll, és növekedésnek indulunk számban és lélemben.



Erdély, Kolozsvár, látkép a Fellegvárból.
Előtérben az Erzsébet híd a Szamos folyón, jobbra az alsóvárosi református templom. 1900.
Forrás: Fortepan. K.sz.: 86899

Köteles László

HEGYKÖZPÁLYI – VIHAROK ÉS KEGYELEM

Hegyközpályi, a település

Hegyközpályinak Nagyváradtól 8 kilométerre, a Hegyköz kapujában fekvő településnek a története a 13. századtól dokumentált. Ekkor említik először nevét írásos emlékek: a püspöki tizedjegyzékek. Földesura 1373 és 1556 között a váradi káptalan volt.

Nemzetiségi összetétele ebben az időszakban – a fennmaradt névsortörödékek tanúsága szerint – teljesen magyar volt. Ez arra enged következtetni, hogy a település lakói a kezdetektől fogva ennek a népnek voltak a tagjai, mivel más anyanyelvűek beköltözésének csak későbbi nyomait találjuk. Az említett névsortörödékekben a Chatari, Kozma, Fekethe, két Paly, Chakany nevek szerepelnek többek között.

A település nevét valószínűleg egy Pál nevű országbíróról kaphatta, de van olyan vélemény is, mely szerint Hegyközpályit egykor (Szent) Pál apostol védelmébe ajánlották, elnevezése ennek emlékét őrzi. A falu névének az említett országbírótól való származtatását támasztja alá az a tény, hogy Pál a környéken több településnek is birtokosa volt. Egy 1291-es feljegyzés szerint Hegyközpályi: Villa Pauli, Fulpauli, az 1552-es összeírásban pedig már Pály néven fordul elő, ekkor már 24 telekkel. A 19. században a település neve Hegyköz Pályi, Hegyköz-Páli, Hegyköz-Pályi formákban lelhető fel.

A település a története folyamán számtalanszor élt át nehéz időszakokat. Ez részben Nagyvárad közelségének köszönhető. A Hegyközpályiban élő emberek nagy szerepet vállaltak ugyanis egykor a váradi vár ellátásában, ami kivívta például a várat ostromló törökök nemtetszését. A török mellett a pestisjárvány is többször pusztította a települést. Ennek emlékét őrzi a mai temető melletti földterület, ahol egészen a múlt század végéig láthatók voltak a pestisben elhunyt pályiak sírmaradványai. A pusztítások következtében Hegyközpályi

nemcsak 1686-ban, hanem többször is szerepelt a teljesen elnéptelenedett települések listáján.

Borovszky Samu szerint az 1686. évi pusztulását követően I. Lipót Szikszai Kiss Péternek adományozza a települést, akinek utódai hosszú ideig voltak urai Hegyközpályinak. Erről tanúskodik közvetett módon az első megmaradt egyházi anyakönyv felírata is: „Emlékezetkönyv mellyet kegyes indulattyaából készítettett tekintetes nemes vitézlő Ilosvai György Uram elmaradott árva özvegye tekintetes nemes Levay Sára asszony a Hegyköz Pályi Helységnek egygyik érdemes földes asszonya ki is istenes kegyességéből s hozzánk való anyai szeretetéből ugyanezen HK.Pályi SzEkklesiának ajándékozott.”¹ A dátum: „MDCCLIII Esztendő.”

Az említett Ilosvai vagy Ilosvay család tagjait a Dömösdy, Lévy, Vincze, Szilágyi, Jármay és a Komáromy családok tagjaival együtt Szikszai Kiss Péter leányági örökösei között tartják számon.² Hegyközpályi adományozása – Papp Klára szerint – csak 1692 után történhetett, mivel Kiss Péter birtokaként csak az 1728-as országos összeírás említi.³ Addig a fejedelem birtoka volt.

A település utolsó ura a múlt században Hornyánszky Pál volt, aki az Ilosvay család által 1720 körül épített nemesi kúriában lakott. Sajnálatos módon mára már az épület teljesen elpusztult, helyén a községi kultúrház áll. Arról, hogy hogyan nézhetett ki az említett nemesi kúria, semmilyen emlék nem maradt fenn, köszönhetően többek között az egykori kommunista rendszer tevékenységének, mely erőteljesen éreztette hatását a környéken is.

Az 1880-as feljegyzések szerint Hegyközpályinak 569 lakosa volt. Közülük 530 magyar. A felekezeti hovatartozást tekintve 505 református, 36 római katolikus. A 2011-es népszámlálás adatai szerint már 1243 lakosa volt a településnek, de a szám azóta is változott, köszönhetően Nagyvárad közelségének. Hegyközpályiban az utóbbi időkből több új lakónegyed is kiépült, így a lakosság 2018-ban körülbelül 1720 főt számlált. Ennek megfelelően nagyban változott a népesség összetétele is. Ma a települést – az egyik új negyedben – már egy görögkeleti templom is „díszíti”.

Hegyközpályi reformátusok

A megmaradt, állami levéltárban megőrzött első (még létező) anyakönyv nyitó bejegyzése egy örömteli eseményről számol be: 1753. december 25-én két gyermeket is a keresztség sákramentumában részesítettek. Egyikőjük Sándor István fia, Mihály, a másik gyermek pedig Mészáros Nagy János leánya, Erzsébet volt. Nevük nem azért érdekes, mert valamilyen esemény vagy valamilyen nagy tett kötődne hozzájuk. Nem

¹ *Hegyközpályi Egyházközség Anyakönyve*, 1753.

² REISZIG Ede: *Bihar vármegye nemes családjai*, in BOROVSKY Samu (szerk.): *Magyarország vármegyéi és városai*, XII. kötet, *Bihar vármegye és Nagyvárad*, Budapest, Apolló Irodalmi Társaság, 1901, 599–651.

³ PAPP Klára: *Bihar vármegye magánföldesúri birtokai a XVIII. század első felében*, in GAZDAG István (szerk.): *A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve* 6, Debrecen, Hajdú-Bihar megyei Levéltár, 1979, 111–126, 118.

tudjuk, hogy kik voltak ők, azt sem, hogy vannak-e ma még leszármazottaik a településen. Azért fontos megemlíteni a két nevet és az esemény dátumát, mert ez a bejegyzés arról tanúskodik, hogy Hegyközpályiban 1753-ban már egy sorait rendezett, megerősödött református közösség létezett. A gyülekezetnek ekkor már feltehetően önálló lelkipásztora volt, akinek neve az említett anyakönyvben sajnos nem szerepel.

A település református temploma feltehetően egy régebbi kisebb templomból vagy kápolnából nőtte ki magát olyannyira, hogy az épülethez tornyot is építettek 1809-ben. A templom épületéről Borovszky a *Magyarország vármegyéi és városai* című kiadványában lejegyezte, hogy többször is leégett,⁴ ami sajnos nem volt ritka jelenség a régi korokban.

Fentebb említettük, hogy a gyülekezet első anyakönyvében nem találjuk annak a lelkipásztornak a nevét, aki az 1753–54. esztendőben látta el Hegyközpályiban a szolgálatát. De mindenképpen ki kell emelnünk az itt szolgált lelkészek listájáról egy későbbi nevet, Visky Ferencét, akit a CE Szövetség elleni koncepciók perben hitéért és Urához való ragaszkodásáért az egykori államhatalom 22 év börtönbüntetésre ítélt. Általános kegyelemmel való szabadulása után 1983-ig, (kényszer)nyugdíjazásáig látta el a lelkipásztori teendőket Hegyközpályiban.

A jelen

Amint arra utaltunk, Hegyközpályiban az elmúlt időszakban sokat változott az etnikai összetétel. Ebből egyértelműen adódik az, hogy a magyar anyanyelvűek és a többségi, román nemzethez tartozók száma lassan közelít egymáshoz. A hivatalos adatok szerint 2011-ben a településen 1242 magyar nemzetiséghez tartozó élt, ami az akkori lakosság 57%-át jelentette.⁵ Becslések szerint ez az arány mára már 50–50%. A magyar lakosság arányának csökkenése a már szintén említett új lakónegyedek létrejöttének következménye, hiszen ide zömében román anyanyelvűek költöztek.

A valósággal való szembesülés sok esetben nem kellemes, de talán elmondhatjuk, hogy Hegyközpályiban ennek a valóságnak két oldala van. A számok, a felsorolt adatok ellenére a kisebbségi létben, korlátok között, akkor, mikor hivatalos (öröm) ünneppé nyilvánítják egy másik nemzet fájdalmának napját, azt kell tapasztalnunk, hogy Isten mégis képes bőségesen megáldani az Ő népét. Több mint harminc évvel a hitéért meghurcolt Visky Ferenc kényszernyugdíjazása után mondhatjuk, hogy a gyülekezetért mondott imádságai meghallgatásra találtak. Az utóbbi öt évben a Hegyközpályi Református Egyházközség tagjainak a száma (gyerekekkel együtt) 153-ról 300 fölé emelkedett. Az istentiszteleti alkalmak látogatottsága meghaladja a statisztikákban lejegyzetteket, a vallásórára járó gyerekek száma pedig eléri a 40 főt.

A gyülekezet nem csak a tagok számának növekedésében tapasztalhatta meg Isten áldásait. 2015-ben elkezdődött – és mára már majdnem teljesen befejeződött – a gyülekezet impozáns parókiájának a felújítása, holland segítségével.

⁴ BOROVSZKY: i. m. URL: <https://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0005/6.html> Utolsó letöltés: 2020. 05. 20.

⁵ Hegyközpályi (Paleu), *statisztikak.erdelystat.ro.*, 2020. 01. 03. URL: <http://statisztikak.erdelystat.ro/adatlapok/hegykozpalyi/415> Utolsó letöltés: 2020. 05. 20.

Mikor történetünkről, a kisebbségi létben való élésünkről beszélünk, az 5Móz 7,7-8a szavai jutnak eszünkbe: „Nem azért szeretett meg, és nem azért választott ki benneteket az Úr, mintha valamennyi népnél nagyobbak volnátok – hiszen a legkisebbek vagytok valamennyi nép között –, hanem azért, mert szeret benneteket az Úr...” Ez az, ami megtarthat, ez az, ami *megtart* mindenkit, aki felett emberi hatalmasságok úgy döntöttek, ahogyan ők akartak, a világ urainak gondolva magukat, megpecsételve ezzel generációk életét.

Mi a fontos? Nem a felsorolt számok, adatok, nem a korlátok, nem az igazságtalanság, hanem az Isten szeretete, mellyel Ő még a kisebbségi létben élőket is képes szeretni, és bőségesen megáldani!

Soós Zsolt

A SZÁZ ÉVE TARTÓ CSODA

Bemutatkozásomat nem szeretném hosszúra nyújtani, mivel az elkövetkező néhány sorban nem saját magamról akarok írni, hanem arról a kegyelemről, amely Isten szeretete által eléri népünket nemzedékről nemzedékre, bármi is történjen a történelem színpadán. Egyébként is, Isten tökéletlen szolgája révén, örömmel és megnyugvással vallom, hogy nem a szolgán van a hangsúly, hanem a szolgálaton, és azon az Istenen, akinek azt a dicsőségére tesszük. Isten gondviselő munkája révén egy olyan nemzet gyermekeként születhettem meg, amelynek tagjai az utóbbi száz évben tökéletesen átérzik Kölcsey *Himnusz*ának utolsó sorait, amikor könnyes szemmel éneklük: „Bal sors, akit régen tép, / Hozz rá víg esztendőt, / Megbűnhötte már e nép / A multat s jövendőt!”

Sok nehézségen ment keresztül magyar népünk nemcsak itt, Kárpátalján, hanem az egész Kárpát-medencében, de visszatekintve az elkésztető eseményekre, azt gondolom, elmondhatjuk, várakozáson felül jöttünk ki a legsötétebb időszakokból is. Arról, hogy ez kinek vagy kiknek az érdeme, bizonyára hosszasan lehetne értekezni, de azzal egészen biztosan nem tévedek, ha azt mondom, mindenekelőtt annak az Istennek, akiről tudjuk, hogy: „megsebez, de meg is gyógyít, megver, de be is kötöz bennünket” (Hós 6,1). Hiszen önmagában az, hogy Trianon után száz évvel én fiatal református lelkipásztorként írhatok és írok Kárpátaljáról, azon belül is református magyar gyülekezetből, magyarul, önmagában is Istennek csodája, a szó legteljesebb értelmében. Éppen ezért, amikor volt pataki tanárom felkért, hogy írjak néhány sort arról, milyen lelkésznek lenni Kárpátalján, rögtön ez az egy gondolat jutott eszembe, hogy *csoda*. Csoda minden nap, amikor magyarul hirdethetem magyar embereknek Isten igéjét, csoda, hogy ilyen megpróbáló időszakban, amiben ez az ország vergődik már lassan egy évtizede, van-

nak, akik Isten ígését hallgatják, talán még többen is, mint azelőtt, holott napról napra kevesebben vagyunk, ha a számokat tekintjük. Ebben a csodában élni reggeltől estig leírhatatlan valóság. Természetesen a lelki gazdagság mellett ott tornyosul az a hatalmas anyagi szegénység, amely jellemzi a társadalom nagy részét, különösen az utóbbi időben. Ennek a terhét hordozza minden család. Azok is, amelyek bizonyos értelemben szétszakadnak amiatt, hogy a családfő vagy esetleg mindkét szülő hónapokra távol van egy idegen országban a megélhetés érdekében, és azok is, amelyek igyekeznek itt boldogulni, de a folyamatos csalódás és kiábrándultság rányomja bélyegét a mindennapokra. Talán ez az egzisztenciális sokk és a bizonyos fokú kilátástalanság is szerepet játszik abban, hogy egyes templomaink nem kiürülnek, hanem egyre inkább megtelnek képmutatás nélküli hívő emberekkel. Minden nap tapasztalom itt azt a Szentírásom és a történelmen végighúzódó tényt, hogy a nehéz időkben alázatosabban és vágyakozva közeledünk Istenhez, viszont a jóban és a kényelemben könnyen megfélemezünk róla, és elkezdjük természetesnek venni azt, ami Isten gondviseléséből fakad. Az emberek többsége itt nem él gazdagságban, nyugatabbra azt mondanák, mélyszegénységben élnek. Itt egy diplomás orvos ötvenezer forint értékű havi fizetést vihet haza, az átlag nyugdíjas pedig húszezer forintot kap úgy, hogy a mindennapi élet nálunk szépen lassan drágább lett, mint az anyaországban. Az utóbbi időben viccesen meg is szokták jegyezni, hogy már nem éri meg az anyaországiaknak ide jönni tankolni, mert nálunk drágább az üzemanyag (aki a határ közelében él, az tudja, miért olyan meghökkentő ez). Mindezek ellenére mégsem üresek a perselyek, egyre többen érzik úgy, hogy adakozni szeretnének Isten dicsőségére, és egyre több dolgot tudunk megvalósítani, amiről a régebbi „nyugodt” időszakban álmodni sem mertünk volna. Természetesen nem ennyire egyoldalú a kép. Van itt is hitetlenség bőven, és bűnért sem járunk át a szomszédos országba. De összehasonlítva az anyaországban eltöltött hat évet, amíg tanultam és megismertem több gyülekezetet, azt elmondhatom, hogy könnyebnek érzem megszólítani itt az embereket, és rámutatni arra a bizonyos keskeny útra.

Mindemellett a két gyülekezetet, amelyekben szolgállok, az élni akarás jellemzi, magyarként magyarul. Nem is lehet ezeken a helyeken elválasztani a magyar nemzeti identitástudatot a templomtól és a gyülekezeti élettől. Nincs más felekezet, és tulajdonképpen más nemzetiségű is csak elvétve. Ha ezt nézzük, különleges helyzetben vagyunk itt Tiszaújfaluban és Tiszaásványban, ez azonban egyáltalán nem mondható el általánosságban egész Kárpátalján (ami a nemzetiségi összetételt illeti).

Szokták kérdezni, hogy milyen magyarként más nép között élni. Nem furcsa? A válaszom az, hogy számomra nem, hiszen én már ebbe születtem bele, de hozzáteszem, hogy bele sem merek gondolni, hogy milyen volt dédnagymamámnak ezt megélnie, akinek földi élete alatt volt magyar, csehszlovák, szovjet és ukrán állampolgársága is. Így ebből a szempontból az én nemzedékem már egészen másként éli meg az elcsatolás tényét. Bizonyos szempontból könnyebben. A következő kérdés pedig az szokott lenni, hogy nem bántam-e meg, hogy hazajöttem, és nem maradtam az anyaországban. A válaszom azóta is egyértelműen: nem. És ez nem azért van, mert

itt Isten nagyobb csodákat tesz, vagy „nagyobb” hívők vannak itt, mint ott. Aki így gondolkodik, valahol félresiklott értékítéletében, véleményem szerint. Itt és ott is ugyanaz az Isten munkálkodik, ha engedjük. Egyszerűen az az oka annak, hogy itt maradtam és maradok, mert úgy hiszem, Isten okkal helyezett ide. Természetesen ezer más magyarázatot kereshetnék (és találhatnék), addig olvasva az írást, amíg azt mondom, igen, mennem kell egy „jobb” helyre, és talán egyszer eljön az idő, amikor tényleg mennem kell. De ha mindenki így gondolkodna és élne, akkor nagyon hamar elfogyott volna már innen a magyar szó, és eltűnt volna a magyar református közösség. Isten kezéből el kell fogadni, hogy vannak nemzedékek, amelyek viszonylag jó és könnyebb körülmények között élhetnek, és vannak, amelyek nem. Mi egyébként is olyanok vagyunk, mint a törpék az óriások vállán. Az óriások az én nemzedékem előtt éltek, és vállalták a Gulagot, az üldöztetést, a nélkülözést, a megbélyegzést. Most rajtunk a sor, akiknek egyelőre nem kell ezekkel szembenézni, vagy legalábbis nem olyan mértékben. Vagy ha majd kell, akkor hisszük, van, aki bátorítson minket. Egyébként sem gondolom, hogy nagyobb lenne az, aki itt maradt, és kisebb, aki nem. Furcsa lehet ezt olvasni, nagyon furcsa leírni is, de sok szempontból könnyebb itt a gyülekezeti élet, és legalább annyi szempontból nehezebb is, de a nehézségek általában a szegénységben és a testi szorongatásban gyökereznek, azzal meg úgy vagyunk, hogy ma van, holnap meg elmúlik, ahogyan az anyagi gazdagság is. Ezzel szemben sokkal nehezebb küzdeni – véleményem szerint – a lelki fásultság és a mérhetetlen keményszívűség ellen, és emésztőbb is.

Ezeket összefoglalva, azt gondolom, hogy nálam jobban senki sem szeretne anyaországi lelkipásztor lenni. De hűségesen várom és imádkozok érte, hogy ez úgy történhessen, hogy közben nem kell majd elmennem arról a földről, ahová Isten megteremtett. Örülök annak, hogy Isten úgy vezette az életemet, hogy a pataki teológián tanuljak. Nemzeti öntudatom és hitem már előtte is volt, de ott kaptam olyan szilárd gerincet, amelyre ezeket fel is húzhatom, és megélhetem. Üzenem innen Tiszaújfaluból és Tiszaásványból, hogy a legtöbb dolog rendben van Trianon után száz évvel is, ami pedig nincs, az majd rendben lesz, és kívánom, hogy Isten adjon elég hitet és kitartást megállni anyaországi testvéreimnek ott, ahová az Isten rendelte őket. Áldás, békesség!



Erdély, Szászváros, a Református Kún Kollégium (ma Aurel Vlaicu Kollégium). 1908.
Forrás: Fortepan. K.sz.: 86988

Szepessy Mátyás

KIHÍVÁSOK FELVIDÉKEN – TEHER ÉS/VAGY LEHETŐSÉG?

Ha belegondol az ember egy évszázad forga- tagába, rádöbben saját kicsiny voltára. Külö- nösen akkor fogja el ez az érzés, amikor átgon- dolja, hányszor húzták át az országhatárokat lakhelye felett. Szolgálatom helyszíne Serke, az egykori Gömör megye leghosszabb falva. Az egykor Lorántffy-birtokhoz tartozó község a 20. században több alkalommal került más országhoz. Ma Szlovákiához tartozik, közel fekszik a magyar határhoz.

A lakosság életében számos meghatározó esemény történt. Serke egyik legünnepele- sebb eseményére 1938-ban került sor, amikor a magyar csapatok átvonultak az akkor Ma- gyarországhoz visszatért falun. A község déli végében virágokkal köszöntötték a magyar katonákat. Az ünnepi alkalomra készült pi- ros-fehér-zöld zászlót a református gyülekezet mindmáig őrzi.

Azok a jelentős események, amelyeket át- éltek a mai lakosok, inkább traumatizáló há- tással voltak a környékre és az egész felvidéki magyarságra. A második világháború végén a terület újra Csehszlovákiához került, amely a szláv ország eszméjét követve az Edvard Beneš csehszlovák elnök után Beneš-dekrétumok- nak elnevezett határozatok révén kollektív háborús bűnösöknek nyilvánította a német és a magyar nemzetet. Százezrek veszítették el állampolgárságukat, és tömeges kitelepí- tések kezdődtek. A magyar családokat Cseh- szlovákia déli részéről az ország északnyugati végébe, a Szudéta-vidék megüresedett háza- iba telepítették. Később sokan visszatértek szülőföldjükre, azonban még többen ott te- lepedtek le, és asszimilálódtak. Eközben az ország magyar többségű területeire szlovák családokat telepítettek, gyakran új falvakat alapítottak. A szlávosítás jegyében települése- ket neveztek át olyan híres szlovák vagy cseh személyiségekről, akik nem feltétlenül kap- csolódtak az érintett településekhez. Így lett

például a Serke szomszédjában fekvő Feled község Jesenské a korábbi Feledince megnevezés helyett. A leghíresebb példa a Duna-parti Párkány, amely a Štúrovo nevet kapta, s ami a mai napig vizsály forrása.

Az 1948-as kommunista hatalomátvételt követően szovjet nyomásra csökkentek a magyarság elleni intézkedések – a „népek barátsága” jegyében. A nemzetiségek közt szított ellenségeskedés azonban már olyan mélyen meggyökerezett, hogy a egyes lakosságú településeken gyakori atrocitások érték a magyarokat. Ennek ellenére a csehszlovákiai magyarok folyamatosan dolgoztak megmaradásukért. Megalakult a Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kultúregyesülete, a CSEMADOK, amely mindmáig meghatározó a felvidéki magyarság életében. Ezzel együtt is elengedhetetlen volt a szláv nyelvekkel való megbékélés. A hivatalos iratok cseh nyelven íródtak, a hivatalokban az adott hely többségi nyelve volt irányadó, az iskolákban kötelezően oktatták az oroszot. A rendszerváltásig eltelt időben kénytelenek voltak megtanulni az együttélést a nemzetiségek.

Az önálló Szlovákia megalakulását (1993) követően ismét megerősödött a nacionalizmus. Egyre gyakoribbá váltak a magyarellenes megnyilvánulások politikusok és civilek részéről egyaránt. Ennek csúcspontja a Beneš-dekrétumok sérthetlenné tétele volt, ami sértő és megalázó a szlovákiai magyarok számára, hiszen a háború utáni viszonyokra emlékeztet. Az utóbbi időszak másik fájó eseménye az volt, amikor a szlovák parlament törvényben tiltotta meg a kettős állampolgárság lehetőségét. Noha a szlovák alkotmány határozottan elutasítja bárki állampolgárságának elvételét,¹ a törvényhozás úgy értelmezte, hogy aki felveszi más ország állampolgárságát, ezzel a tetteivel önként lemond a szlovákról. A törvény kötelezővé teszi, hogy aki felvette más ország állampolgárságát, jelezze azt az illetékes járási hivatalban. Aki ezt elmulasztja, többezer eurós büntetést kaphat.² 2020 áprilisáig körülbelül háromezer-háromszáz szlovák útlevelet vontak be ebből kifolyólag. Noha a szlovák parlament a magyar országgyűlés kettős állampolgárságot elősegítő törvényére reagált, a szlovák jogszabály a jogfosztottak arányában nem várt változásokat eredményezett. A legtöbben a német állampolgárság felvétele miatt veszítették el a szlovákot (771). Őket követik a cseh (762), osztrák (499), brit (373), amerikai (168) állampolgárok. A magyar állampolgárság felvétele miatt jogfosztott személyek száma alig haladja meg a százhusz főt.³

Manapság enyhülni látszik a magyar–szlovák ellentét, köszönhetően a két ország szorosabb együttműködésének. Annak ellenére, hogy az említett rendelkezések

¹ „Senki nem fosztható meg akarata ellenére a Szlovák Köztársaság állampolgárságától” – *A Szlovák Köztársaság Alkotmánya*, Első fejezet, Első szakasz, 5. cikkely, (2) URL: https://www.torvenytar.sk/pdfRules/1496651864_71_2017.pdf Utolsó letöltés: 2020. 05. 19.

² Informácie o strate štátneho občianstva Slovenskej republiky, *minu.sk*, URL: <http://www.minv.sk/?-informacie-o-strate-statneho-obcianstva-slovenskej-republiky> Utolsó letöltés: 2020. 05. 21.

³ Zákon o štátnom občianstve pripravil o slovenský pas 3300 ľudí. Kolíki oň požiadali späť?, *bratislavskenoviny.sk*, 2020. 04. 05. URL: <https://www.bratislavskenoviny.sk/aktuality/59203-zakon-o-statnom-obcianstve-pripravil-o-slovensky-pas-3300-ludi-kolki-on-poziadali-spat> Utolsó letöltés: 2020. 05. 21.

érvényben vannak, a felvidéki magyar közösségek igyekeznek élni törvény adta jogaikkal. Egyre több településen, ahol az egy nemzetiséghez tartozók aránya eléri a lakosság 20%-át, a feliratokat az adott kisebbség nyelvén is közzéteszik. Noha erről törvény rendelkezik, állami szinten gyakran nem tartatják be ezt a kisebbségek jogait biztosító rendelkezést. Ezért az érintett kisebbségi közösségek örülnek, ha egy-egy önkormányzat, intézmény, vállalkozás vállalja a többnyelvű feliratok elhelyezését. Avégre, hogy egyre több helyen megjelenjenek a magyar feliratok, magyar politikai pártok, polgári kezdeményezések tartanak érzékenyítő kampányt a többségi nemzet tagjainak, valamint motivációs előadásokat a különböző nemzetiségekhez tartozóknak. Végso esetben önmaguk vállalják helységnévtáblák, közterületeken található feliratok kétnyelvűsítését, amit a hivatalos szervek gyakran rongálásnak minősítenek, és eltávolítanak.

Szlovákiában a magyar nemzetiségű kisebbséget leginkább fenyegető jelenség az asszimiláció. Egyre többen kötnek házasságot más nemzetiségű féllel, aminek következménye, hogy az utódok könnyebben azonosulnak a szlovák identitással. Ez nem új keletű jelenség, hiszen már az előző évszázadban gyakori volt a vegyesházasság. Két-három nemzedék elteltével pedig feledésbe merülhet, hogy valamelyik előd magyar volt. A beolvadás másik tényezője bizonyos közösségekhez tartozás. Különösen városokban jellemző, hogy már az iskolától kezdődően a környezet, a baráti társaság, a közeg gyakorlati szempontból az államnyelvet részesíti előnyben. Szomorú jelenség, de sajnos egyre gyakrabban látni, hogy két magyar ember egymással szlovákul beszél. Még ha tudják is egymásról, hogy magyarok, praktikusnak látják, ha szlovák nyelven kommunikálnak tovább. Többször tapasztaltam már, hogy ha a beszélgetés során rájövök, hogy magyar anyanyelvűvel beszélek, és magyarul szólok meg, furcsán reagálnak rá, és csak ritkán válaszolnak magyarul. Ebből általában furcsa, kétnyelvű párbeszéd alakulnak.

A kisebb településeket általában homogén közösségek lakják. Különös helyzetben van a felvidéki magyarság, hiszen az ország területén kevés helyen él többen. A térképen inkább egy sávban mutatható meg a magyarlakta terület. A betelepített szlovák falvak kivételével viszonylag egységes a magyarság területi elhelyezkedése, ám a nyelvhatár egyre közeledik a magyar országhatárhoz. A falvak lakossága általában egy nyelvű. Még ha laknak is más nemzetiségűek a faluban, alkalmazkodnak a többségi környezethez.

A magyar közösségek jelentős többségében működik valamilyen szervezet. A korábban említett CSEMADOK alapszervezetein kívül egyre több polgári társulás, regionális csoportosulás fáradozik azon, hogy erősítse a szülőföldön maradást. Ebben az erősítésben vállal jelentős szerepet a református egyház. A bevett felekezettől eltérően a református egyház többségében magyar nyelvű, és jelen van sok olyan apró faluban, ahol nem működik más szervezet. Történelmi öröksége a nemzeti nyelven szóló ígéhirdetés. Jelenlétében, szolgálatában az egyház őrzi a nemzeti örökséget, figyelembe véve a település változásait. Közösséget megtartó erejét leglátványosabban a nemzeti ünnepeken mutatja meg. Általános jelenség, hogy ilyenkor a gyülekezeti

istentiszteleteket áthatja az ünnep alapjául szolgáló történelmi esemény anélkül, hogy csorbulna az evangélium üzenete. Irodalmi összeállítások, énekekkel tarkított előadások gazdagítják az alkalmat. Az ünnepségek elmaradhatatlan része a koszorúzás. A magyarlakta települések szinte kivétel nélkül rendelkeznek nemzeti emlékhellyel. Számos esetben a református templom és környéke ad ezeknek helyet.

A beolvadás egyik megjelenési formája a nyelvi asszimiláció, ami általános jelenség a peremvidéken élők között. A szlovák nyelv ismerete szinte nélkülözhetetlen a egyes lakosságú vidékeken. A hatékonyabb ügyintézés végett a hivatali kifejezéseket az államnyelven használják egymás között is az emberek. Ezen kívül gyakran megjelenő alapkifejezések, szakszavak szlovák nyelven épülnek be a magyar köztudatba is. Tapasztalatlan füleknek szokatlan lehet, hogy a felvidéki magyar beszédben gyakran jelennek meg szlovák jövevényszavak, vagy akár egész mondatrészek, az egyébként is furcsa dialektusok mellett. Mégis, a Szlovákiában élő magyar kisebbség szókincsének szerves részévé váltak. Az ez ellen való küzdelemben fontos feladata van a lelkipásztoroknak is. A nyilvános beszéd kiváló eszköz arra, hogy műveljük gazdag anyanyelvünket, valamint másokat buzdítsunk a választékos szóhasználatra. Az evangélium örömmüzenete az elsődleges kötelességünk, viszont fontos, hogy azt igényesen tegyük. Amikor másokkal beszélget a lelkész, akkor mellőznie kell a szószéki fordulatokat, de ez nem jelenti azt, hogy fel kell adnia a szép nyelv értékeit. Különösen oda kell figyelni az igényes szóhasználatra, amikor nyelviileg sokszínű párbeszédben vesz részt. Időnként erőfeszítést igényel fejben úgy lefordítani a jövevényszavakat, hogy ne akadályozza a beszélgetés gördülékenységét. Úgy gondolom, hogy odafigyeléssel és a magyar nyelvhez szükséges igényességgel hatással lehet egy ember is egy közösség, egy gyülekezet nyelvi fejlődésére.

Manapság elérhető közelbe került az anyaország. A médián keresztül folyamatosan érkezik a hírek. A kommunikációs eszközök segítségével azonnal elérhetőek mások. Az ország szinte mindegyik magyarlakta településéről egy órán belül el lehet jutni Magyarországra, ahol még a határon sem állítanak meg. A két ország közötti viszony folyamatosan javul. Ugyanakkor jelentős különbséget érezni a két országban lakó magyarok között: világlátásban, mentalitásban, túlélni akarásban. Ezek a különbségek a kifejezői annak a száz évnek, amit az egy nép több országban élt meg. Viszont a nehézségek és a kihívások ellenére lehetőségek rejlenek a felvidéki magyarság helyzetében. Hiszem és remélem, az egyes közösségek és az egész határon túli magyarság meglátja a lehetőségeket, és él vele, hogy megmaradjon szülőföldjén.

Mit jelent számomra önazonosságomban határon túli magyar református voltom?

A témával kapcsolatban első gondolatom kedves ifjúsági énekem egyik sora volt: „Ahová Isten állított, kell világitanod!” Számomra Isten Kárpátalján jelölte ki az őrhelyet egy kis, többségi református és egyben magyar közösségben. Ezen belül pedig a családomban, a férjem és a három gyermekem mellett. Életem során több református gyülekezetben, közösségben is igyekeztem szolgálatot végezni, főleg gyermek- és ifjúsági munkában, hitoktatásban. Jelenleg főállású anyaként talán a legnehezebb és egyben legcsodálatosabb munkát végzem.

Soha nem éreztem hátránynak azt, hogy nem a jelenlegi Magyarország területén születtem vagy éppen élek, valószínűleg ebben az is közrejátszott, hogy általában magyar emberek vettek körül. Persze minden alkalommal jó érzéssel töltött el, amikor magyar feliratokat olvasva és magyar párbeszédet hallva sétálhattam végig az Anyaország valamely városának, településének utcáján.

Bár történelmünk fájdalmas fejezete a magyar területek felosztása, azt vallom, nem tölthetjük napjainkat a nehézségeink felett keseregve. Igyekeznünk kell a jelen helyzetre koncentrálni, és magunkból a legjobbat kihozni. Életünkkel olyan példát állítani, hogy utódaink büszkén vallhassák magukat magyar reformátusnak, környezetünk pedig istenfélő, becsületes, együttérző személyre találjon bennünk.

Szűkebb környezetemben az ukrán–magyar békés egymás mellett élést tapasztalom. Persze, ez nem jelenti azt, hogy az egyet nem értés nincs hatással az egész társadalomra, de úgy érzem, a konfliktusok éle annál tompábbra csiszolt, minél egyszerűbb emberek együttéléséről van szó. Ugyanakkor saját bőrömön is tapasztaltam már magyarelles megnyilvánulást. Az ilyen helyzetek azonban sohasem bátorítottak el attól, hogy büszkén vállaljam nemzetiségemet és anyanyelvemet.

Túri Ágnes

EGYMÁS MELLETT, BÉKESSÉGBEN!

A magyar támogatáspolitikai számos lehetőséggel szolgál a helyi magyarság számára. Ugyanakkor az a meglátásom, hogy nagyon sok esetben, amikor a gyülekezeti tagok felismerik az adott helyzet fontosságát (például gyülekezeti alkalmak lebonyolítása, felújítási munkálatok), élnek az adakozás szolgálatával. A pályázati lehetőségek biztos anyagi alapot, ugyanakkor egyfajta kényelmes helyzetet is teremtenek. Véleményem szerint meg kell tanulnunk a lehetőségekkel élve és egyben felelősségteljesen viszonyulni a gyülekezetek anyagi helyzetéhez, közösségeink fenntartásához.

Legnagyobb kihívásként az emberhiányt élem meg. Mivel a migráció a kárpátaljai magyar értelmiség körében igencsak magas, úgy gondolom, hogy minden itt maradt magyar emberre nagy szüksége van közösségünknek. Mindenki talál feladatot, amivel építheti, segítheti gyülekezetét. Életünkkel, Isten adta lehetőségeinkkel igyekeznünk kell elősegíteni a helyben maradást. Csak így tudjuk élhetőbbé tenni környezetünket.

Mindennapjaimban és szolgálatomban erőt adnak azok az emberek, főleg gyerekek, akik közé Isten helyezett. Úgy érzem, áldott és nagy ajándék az, hogy nem kell külön hangsúlyt fektetni a gyermekek közötti szolgálatban arra, hogy ők magyarok, ez itt mindenki számára egyértelmű. A vegyes házasságból született gyerekek számára sem furcsa, hogy magyar nyelven folyik a hitoktatás. Kárpátalján a magyarság és a reformátusság között egy olyan erős kötelék van, ami az idők során természetessé tette ezt a kapcsolatot az emberek szemében.

Saját gyermekeim magyarságra való nevelése során a miértek tömkelegével kell megbirkóznom: Miért változtak meg a határok? Isten miért akarta, hogy Kárpátalja Ukrajnához tartozzon? Visszakerülünk-e valaha az Anyaországához? Miért kell megtanulnunk az államnyelvet? És a többi... Bár a kérdésekre nem mindig tudom a jó választ, igyekszem beléjük oltani az elfogadás és egyben a remény magvait is.

Sokunknak nehézséget jelent az államnyelv elsajátítása, illetve a hiányos nyelvtudás miatti előítéletekkel való szembenézés. De ez egy olyan probléma, amely áthidalható, és nem jelent igazi akadályt a fő feladat, Isten ígéjének hirdetésében. Bármilyen is az aktuális politikai álláspont vagy a közhangulat, Isten embereként igyekeztem arra törekedni, hogy a másokban ne a nemzetiséget, hanem az embert, a teremtményt lássam meg.

Legfőbb személyes hitvallásomként a *békés együttélést* tudom megfogalmazni. Szeretni és elfogadni a másikat, bármilyen nyelven is beszél, bármilyen a nemzetisége. Engedelmeskedni Isten parancsának: „Szeresd felebarátodat, mint magadat!”

Meleg Attila

LEHET-E FELEDNI?

Sokszor találkoztam azzal a kifejezéssel, hogy „szívet cserél az, ki hazát cserél”. Az én életemre nézve ez nem volt igaz. Fiatal, mindössze tizenkilenc éves voltam, amikor áttelepültünk Magyarországra, Eger mellé egy kis településre, Mezőtárkányra, ahol csak a mi családuk volt református. Meglepődtem, amikor több ember is azt mondta: „ahhoz képest, hogy Romániából jöttem, nagyon jól beszélem a magyar nyelvet”. Megdöbbenett engem ez a kijelentés, hogy ennyire nincsenek tudatában a határon túl élő magyarság életével. Mégis, itthon éreztem magam jobban, mint a Partiumban, Kémeren. Ez egy szilágysági falu, ahol mindenki magyarul beszél, a tanáraink próbálták ránk erőltetni a román nyelv tanulását, több-kevesebb sikerrel. Román történelmet tanultunk: ők mindig a győztes, mi mindig a vesztes oldalon szálltunk ki háborúkból. Erdély és Havasalföld egyesítése nekik ünnep, én pedig nem érttem a tanáromat gyermekként, hogy miért kellene ennek örülnöm.

Magyarságot először édesapámtól és a barátaitól tanultam. Hetente összejártak, és én hallgattam gyermekként a szebbnél szebb nótákat és népdalokat. Hol sírva, hol nevetve énekeltek. Minden hétvégén kiűzték a románokat Erdélyből, és visszafoglalták a területeinket. Másodszer édesanyámtól, amikor templomba és bibliaórára vitt magával, és ebben a közösségben hallhattam és tanulhattam igaz hitről, szeretetről, magyarságról és becsületről.

A Zilahi Református Wesselényi Gimnáziumban szintén román és világtörténelmet tanítottak, a tanárunk román anyanyelvű volt, és a magyar történelem említésre sem került. Az osztályfőnökünk, nagytiszteletű Tolnai Miklós lelkipásztor egyháztörténelmet tanított nekünk, és tudta, hogy hiányosak a magyar történelem ismereteink, ezért az óra második felében mindig magyar történelmet tanultunk. A gimnáziumban tudatosult ben-

nem igazán, hogy mi történt és történik körülöttünk. A helyes sorrendet ott kaptam. Isten, család, haza és gyülekezet.

Hamar elrepültek az évek, és a Sárospataki Református Teológián találtam magam, mivel tizennégy éves koromtól éreztem az elhívást, hogy református lelkipásztor leszek. Életem legszebb öt évét tölthettem a teológián, és most is hálás vagyok minden Patakon töltött percért. A gimnáziumban kapott útmutatás helyére került, és megértettem, miért helyes a sorrend, és hogyan kell ezt szívből élni. Isten, család, haza és gyülekezet.

Szeretek a szülőfalumba, Kémerre és Zilahra hazamenni, csak oda. Semmi nem köt máshova. Az érzés már nem fáj, de bennem él, „bozgor vagyok ott”, hazátlan, ezt hallottam tizenkilenc éven keresztül a románoktól. Ha átlépek a magyar–román határt hazafelé, mintha fulladnék, szorongás lesz úrrá rajtam. Másodrendű állampolgár voltam, vagyok, pedig ott születtem. Amikor jövök haza Bódvaszilásra, és újra átlépek a határt, az az érzésem, a nap is szebben süt, az ég kékebb és a levegő tisztább. Szeretek itt élni! A feleségem kárpátaljai, négy gyermekünk itt született, számunkra itt élni egy imameghallgatás. Isten ajándéka. Az Istentől kapott ajándékot pedig az ember meg kell, hogy becsülje.

Az első szolgálati helyemen vagyunk tizenöt éve, a bódvaszilasi körzetben. Az elején csak román pap voltam, mára megváltozott, azt mondják, nekünk erdélyi papunk van. Nekem 2004. december 5. nagyon fáj. Amikor megtudtam, hogy akkor nagyon sokan a félrevezetés és megtevesztés miatt nemet mondtak nemzetársaiknak, eldöntöttem, hogy elviszem őket az elcsatolt területen élő magyar testvéreinkhez. Mindig sírva jöttünk haza, és azt mondták, ott élnek igazi magyarok, átérték egy-egy történet hallgatása közben, hogy nagyon sokáig csak a templom falain belül élhették meg hitüket, magyarságukat és identitásukat.

Lehet-e feledni? Nem, nem, soha. Sem a szülőföldet, sem az ott maradt rokonokat, sem azt, hogy ott szólított és vonzott magához először az Isten. Sem azt, hogy a hit és a magyarság egy határon túli ember életében összetartozik. Nem lehet feledni, hogy a történelem és Európa adósa a magyar népnek. A bódvaszilasi református templomunk előtt van egy trianoni emlékmű. Évente megemlékezünk, és hittel valljuk azt, amit a gyülekezetünk presbitériuma idézetként íratott fel: „Jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, amint a mennyben úgy a földön is.” (Mt 6,10) Isten kezében lesz újra egy a nemzetünk. Több és nagyobb küldetésű nemzet vagyunk annál, hogy ne ismerjük fel, Isten a határainkról, a földi országról a mennyi országra akarja a népünk figyelmét fordítani. Nincs más utunk, csak ez az egy. Dolgozunk a földin, és építjük a mennyeit.

Amikor a gyermekeim nőni kezdtek, hazavittem őket a szülői házba, és én megmutattam nekik azt a helyet, ahol először szólt hozzám az Isten. (Ézs 41,10) Sosem feledem, honnét indultam, és ki vezet az utamon. Erre nevelem őket is naponta.

Mögöttem az elhívásom, előttem a küldetésem, így élem én meg a hitem és magyarságom, otthonról hazaérkezve, és tudom, hogy van egy örök hazám is, ahol határok nélkül imádjuk az Istent minden népből és nemzetből, akik megmosták ruhájukat a bárány Jézus vérében. Békesség Istentől. Áldás békességet.

Mező Arnold

TEREMHET-E ROSSZ FA JÓ GYÜMÖLCSÖT?

Az önmagát a rózsaszín köd mellőzésével időnként tükörben szemlélő ember önkéntelenül is felteszi magának a kérdést: ki vagyok én? Az, akinek a szüleim neveltek? Az, akinek látom magamat? Az, akivé tett a körülöttem morajló világ annak minden jó és rossz tapasztalatával együtt? Vagy talán az vagyok, akinek a Teremtő jókedve látni akar? A hit és becsületesség iránytűjére odafigyelve talán ez utóbbiként tudom magamat meghatározni. Amivé, akivé lettem, ami vagyok, az nem a véletlen vagy a saját akaratom, küzdelmem és álmaim után való futásom eredménye, hanem Isten gondviselő jószágának áldott megtapasztalása. Természetesen nem vagyunk egyformák, ahogyan matematikai, mértani, biológia és genetikai értelemben két tojás sem lehet tökéletesen egyforma, bár nagyon közel állnak hozzá. Az identitásunkat nagymértékben befolyásolja az a szociális közeg, amiben felcseperedünk. Viszont nincsenek véletlenek. Isten gondviselő munkája sokszor csak az életünkre, a mögöttünk lévőkre visszatekintve válik nyilvánvalóvá előttünk. Éppen ezért szükséges a mélységes hit Krisztus szabadításában ahhoz, hogy a vak jelenben ne essünk kétségbe, s mindazt, ami az Úr gondviselő akaratából nekünk van szánva, úgy lássuk, hogy azzal minket akar terelgetni, vezetni. Ezen keresztül pedig a ráncbízottakat. Családot, szűkebb és tágabb értelemben, gyülekezetet, hívő, imádkozó embereket és a hitvallásos élettől távolabb ténfergőket egyaránt. Hiszem azt, hogy ennek a gyülekezeti körzetnek, vidéknek, ahol már 14 éve hirdetem Isten szavát, éppen arra az Isten kohójában olvasztott és formált, hibákkal, gyengeségekkel mégis a teremtőjébe kapaszkodó tartással megáldott „méltatlan bár, de elhívott szolgálja” kellet, akit ide rendelt. Az Ő különös módján, megtanítva ezzel alázatra a lelkészt és a híveket egyaránt.

Északkelet-Magyarország. Olyan közel a szlovák határhoz, hogy a telefonom többet

barangol a szlovák hálózaton, mint a hazain. Átsétálva a szomszédba, kilométereken keresztül nem kell aggódnom: mindenki magyarul szól. Ahogyan én is. Igaz, nekik magyaroktól lopott szlovák címer terpeszkedik az útlevelükön, az enyémen meg Magyar Korona. Meg Trizub, vagyis három fog a másikon, amit cirill betűkkel írtak tele, torzítva az apámtól kapott, a családban évszázadok óta öröklődő vezetéknemet. Valamiért cinkosan kacsintunk össze a felvidéki lelkésszel, palócosan beszélő gyülekezeti taggal. Van valami többlet, valami nagy közös a sorsunkban, életünkben, hitünkben, amit az anyaországi nem érthet meg. Talán sejti, talán vágyja, de sohasem lehet az övé. A kisebbségi létezés. Megénekelte ezt Erdélyt siratva Wass Albert és Nyíró József is. Könnybe lábadt szemmel simogatja végig sok, magát jó magyarnak tudó honfitársunk a könyvespolcát súllyal nyomó köteteket. Mások inkább tehernek találnak bennünket. Érteni, megérteni, átérezni és ugyanazzal a cinkos kacsintással kezet szorítani viszont sohasem fogunk. Mert más fészekalj tojásai vagyunk. Ugyanolyanok, de mégsem egyek. Testvérek, talán ikrek is, egypetűjűek. Mégis különálló létezők. Tessék rám követ dobni (előtte szóljatok, hogy hol és mikor álljak meg, hogy biztosan eltaláljatok), de a Felvidéki, Erdélyi, Délvidéki, Kárpátaljai magyarok többek, mint az átlag magyar. Többet láttak, többet éreztek. Hamarabb nőttek fel. Az egyik lelkészársam fogalmazta ezt meg olyan jól, talán mindannyiunk többletét (éppen „szomszédok” vagyunk a szolgálatban): neki minden nap a szó szoros értelmében meg kellett verekednie a többséggel azért, mert magyar. Időnként jól megverték, máskor ő ütött nagyobbat. A magyar viszont már nem csak amolyan örökölt, alanyi jogon járó, időnként a nyugat felé szégyellni való billog, hanem egyfajta nemesi cím. Amit kiérdemeltünk. Amiért megküzdöttünk. Amire büszkéek vagyunk. Amit nem vehetnek el tőlünk. Nem, nem kell minket óbégatva sajnálni a kisebbségi létezés nyomorúságai miatt, vagy éppen az elnyomó román, ukrán, szlovák vagy szerb nacionalizmus félelemből fakadó túlkapásai okán. Kell viszont minden lehetséges eszközzel, imával, szóval, politikával, hittel összefogni a nemzet fészekalját. Mert ez bizony kötelesség. Nem csak az Anyaországé, hanem minden magyaré.

Ki vagyok én? Az, akivé a Teremtő jókedvében formált, olvasztott és ropogtatva tört, ha nem hajlottam szavára. Annak az útnak summája, ami mögöttem van, amin járok, s amin végig kell még menjek. Amit tudhatok: honnan indultam Isten kegyelméből. Amit tudok: hová érkezem Krisztus érdeméből. S ami szent titok előttem: a következő domb mögött felbukkanó táj az ösvényemen.

Kárpátalján születtem. A hivatalokban (Kyrie eleison: a magyar hivatalokban is!) úgy mondják és írják, hogy a Szovjetunióban. Most éppen Ukrajna. Igaz, ami igaz, harminc esztendő három különböző állam által kiállított születési anyakönyvi kivonatom is volt, igaz, csak egyszer születtem újjá a kegyelemben. Arról meg nem adtak állami papírt. A három állampolgárság közül a magyar volt az, amit mindig vágytam, de sosem kértem. Miért? Mert ami jár, azt nem kell kérni. Konokságomat szintén kárpátaljai feleségem törte meg: ő kérte a papírokat, s így lettem én is Magyar Állampolgár. Kacsintottam egyet rég meghalt apám felé, aki nem érthette ezt meg. Odagondoltam nagyapámat, dédapámat is. Nagyapám két

világégést és öt állampolgárságot tudhatott magáénak, mielőtt oroszul (szovjetül?) anyakönyvezték elmúlását.

Magyar sziget. Úgy hívják, Tiszaásvány. Na, nem az az Árpád-sávós lobogóval teletűzdelt turáni dallamokat sámándobon püfölő honfoglaló magyarokkal telezsúfolt egyhetes fajta. Valami más. Mi nem magyarkodunk. Mi Magyarok vagyunk. A fészűkőn olvastam valahol egy jó posztban: mi nem határon túli Magyarok vagyunk, hanem határtalanul Magyarok. Ezzel teljes mértékben egyetértek. Magyar sziget Ukrajnában, ahol mindenki magyarul beszél. A nappali ablakából látni a Tisza-töltést. Az az államhatár, mögötte már Magyarország van. Számomra mindig természetes volt, hogy magyarul beszélünk, magyarul gondolkodunk. Nagyjából tíz esztendő lehettem, amikor megkérdőjeleződött bennem a hovatarozás érzése. Fel tettem a kérdést apámnak, hogy akkor mi most magyarok vagy oroszok vagyunk? Hiszen minden iratunk cirill betűs, a szomszéd városban is sokan oroszul beszélnek, az iskolában is tanítják az államnyelvet. Ünnepeljük a Vörös Hadsereg győzelmét (persze fogalmam sem volt róla, hogy kötelező ott lenni a felvonuláson, s a szüeim nem jókedvűkből visznek minket is), a Magyarországról idetévedtek egyszerűen leoroszoznak minket, mi mégis magyar sajtót olvasunk, magyar híreket hallgatunk, s még az óránk is a „magyar” időt mutatja, nem a hivatalos országbélit. Hozzá jött még az, hogy nem tudtam (s azóta sem tudok) oroszul. Se ukránul. Megkértem apámat, tanítson meg, hiszen ő anyanyelvi szinten beszélt. Azt mondta, hogy ha *valóban* szükségem lesz rá, megtanulom majd, de ő *nem fogja megtanítani*. Így is lett. Nem vagyok magyarul beszélő ukrán. Se ukránul kötelezően tudó magyar. Kárpátaljai vagyok, s ez számomra egy külön kitüntetés. Mondogatták korábban a barátaim, hogy a határ rossz oldalára születtem. Én mindig azt feleltem, hogy én a határ jó oldalára születtem, csak a szülőföldem lopták el. A jelenlegi Ukrajna területén van a szülőföldem, de Ukrajna nem a hazám. A hazám Magyarország. Nem a csonka, hanem az, ahol Magyarok élnek. A hazám Kárpátalja. Ami – bocsánat a pátoszért, de valami ilyesmi forrong bennem évtizedek óta – miattam Magyarország. 1992-ben konfirmáltam szülőfalum templomában. Ernő bácsi – már akkor is öreg volt, biciklivel járta körbe a rá bízott hét-nyolc gyülekezetet, a harangozó a toronyból figyelte, s amikor feltűnt Eszeny felől a tóháton, elkezdett harangozni; mire odaért a templomhoz, a gyülekezet is megérkezett a harangszóra – szavai belém égtek: Református Magyar vagyok, amíg élek, az maradok!

Lehet-e felejteni? Hitet, hazát sohasem. Református magyar vagyok, amíg élek, az maradok. Mindegy, hogy hol élek. Északkelet-Magyarország. Négy apró gyülekezet. 14 esztendei szolgálát. Az otthonom. Igen, itt vagyok otthon. A feleségem, Anita is Kárpátaljai (tudom, helytelen az írásmód, tessék elnézni nekem, Kárpátalját csak nagybetűvel írhatom). Egészen pontosan a szülőfalumba mentem haza nőszülni. Aztán ide rendelt bennünket a Teremtő sorsot formáló jósága. Eszem ágában sem volt Magyarországon maradni, mindig is Kárpátaljai voltam, úgy is halok meg, hogy ott fogok szolgálni. Gondoltam. Csak épp az Úr gondolta másként. „Bizony, a ti gondolataitok nem az én gondolataim, és a ti utaitok nem az én utaim – így szól az ÚR.”

(Ézs 55,8) Ukrán állampolgárként öt éven át szolgáltam a rám bízott gyülekezetekben, míg megkaptam a Magyar állampolgárságot. Nem változott semmi. Legalábbis a szolgálatokat tekintve. A három lányom – bár ízig-vérig Kárpátaljaiak a felmenőik sok-sok generáción át – már csak Magyar állampolgárok. Kicsit sajnálom, hogy ők nem fogják megtapasztalni azt a fajta kisebbségi létet, sorsot, bármit, ami azzá tett engem és a feleségemet is, amik, akik vagyunk Isten kegyelméből. Sajnálom, hogy nem kell majd megverekedniük – szóban vagy éppen haját cibálva – a más nyelvet beszélő és a szülőföldünket az országuknak tekintő többségekkel. Sajnálom, hogy az a többletlátásmód, ami a miénk, számukra csak apa és anya könnybe lábadt szeméből sejlik fel, amikor Kárpátalja vagy Tiszaásvány szóba kerül.

Ebben az évben, a jövő héten lesz a 100. évfordulója annak, hogy a szülőföldem, a hazám papíron nem Magyar föld. Fáj. S remélem, minden Magyarnek fáj. Nem szabad viszont a Trianon-gyászba belefásulva, zokogva mellünket döngöztetni. Tudomásul lehet venni a jelenlegi helyzetet hittel. Papp-Váry Elemérné Sziklay Szeréna olyan sokat idézett sorait bele kellene vésní a szívünkbe: *Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, Hiszek egy isteni örök igazságban, Hiszek Magyarország feltámadásában*. Hiszem, hogy semmi sem történik és történt véletlenül, de minden Isten Atyai kezéből jön.¹

Sokszor csodáltam a madarakat a határsávban sétálva. Nekik nem számít, hogy magyar, szlovák vagy éppen ukrán területen raknak fészket. Senki sem mondta nekik, hogy a szögesdrót egyik vagy másik oldala lenne-e a jobb. Vagy éppen az itteni vagy ottani gabona finomabb-e vagy sem. Nekik senki sem szólt, hogy itten kérem, már más ország van. S úgy hiszem, amikor nekem szóltak, sokszor durván szlávul, vagy gúnyosan magyarul, én sem értettem meg. Ez a tudatlanság, értetlenség tesz azzá Isten kegyelméből, amivel huncut módon összekacsintok a Felvidéki szolgatárssal. Helyreigazítom a gyászolókat, hogy nem a szlovák rokonok búcsúznak az elhunyttól, hanem a Felvidéki szerettei. S örömteli mosoly árnya suhan ajkamon, amikor arra az öt lelkeszi körzetre gondolok itt, egymás mellett, ahol a lelkipásztor Erdélyi, Kárpátaljai, megint Erdélyi, megint Erdélyi Kárpátaljai feleséggel és Délvidéki. Az itteni népeket Isten valóban nagyon szeretheti.

Lehet-e feledni? Nem lehet. Nem szabad. A leghatalmasabb fa is kidől, ha nincsenek gyökerei. A csonkig vágott fa is kihajt, ha épek a gyökerei. Megvannak a gyökereim, épen, sértetlenül. Nem a szovjet, ukrán vagy ruszin földbe eresztve, hanem Kárpátalja szívében, mélyen. A Tisza partján. A gyümölcs pedig itt terem, Isten dicsőségére, a Gömör-Tornai karszton.

¹ Heidelbergi Káté 1. kérdés-felelet: *Mi a te egyetlen vigasztalásod életedben és halálodban?* Felelet: Az, hogy mind testemmel, mind lelkemmel, életemben is, meg halálomban is nem a magamé vagyok, hanem az én hűséges Idvezítőmnek, a Jézus Krisztusnak a tulajdona. Aki az Ő drága vérével minden bűnömért tökéletesen megfizetett. És engem az ördögnek minden hatalmából megszabadított. És úgy megőriz, hogy egyetlen hajszál sem eshetik le fejemről mennyei Atyám akarata nélkül. Sőt minden dolognak is idvességemet kell szolgálni. Ezért biztosít engem Szent Lelkével az örökélet felől. És szív szerint hajlandóvá és késszé tesz arra, hogy ezután Őneki éljek.